

Atli Dam, lögmaður í nýggjárshróðuni:

Málsetningur fyri 93: -Vit skulu góðska helvtina av fiskinum

Tað er hóskandi málsetningur fyri 1993 at brúka 50% av landaðum og keyptum 130.000 tonsnum av fiski til víðari og virðismiklari framleiðslur. Slíkur málsetningur treytar so størri tollfríar kvotur í EF-sáttmálunum og er eisini nýtandi jarnbrot í felagsnevndini, har vit skulu prógva, at tørvur er á hægri kvotum og tollloftum segði Atli Dam, lögmaður m.a. í nýársrøðu síni.

Góðu landsmenn!

Við ársskiftið 1991/1992 vóru vit trýggir Edmund Joensen, Finnbogi Ísakson og Atli Dam av sjónvarpinum settir at meta um árið 1992, ið tá stóð fyri.

Sjálur helt eg, at 1992 mátti roynast eitt sindur frægari enn 1991, ið ikki hevði roynst nakað serligt ár. Finnbogi Ísakson helt út-litið vera nakað tað sama í

1992 sum í 1992, meðan Edmund Joensen helt, at 1992 fór at verða eitt sindur vánaligari fyri vanliga føroyingin.

Hvussu slíkt annars kann gerast upp – tí tað, sum hyldnast hjá einum, kann tykjast at koma øðrum sera meint við – mundu vit allir trýggir liggja væl við síðuna av veruligu gongdini, so helst hevði ongin okkara

rætt.

Heilt øðrvísi

1992 gjørdist á mangan hátt heilt øðrvísi, enn tey mongu árin frammanundan. Vit skulu aftur í fímtíðirini og trítiðirini fyri at finna líknandi hendingar og eina líknandi gongd, sum sumt av tí, okkum var fyri í 1992.

Árið byrjaði vánaliga við verkfalli, ringum veðri og

lítlum fiskiskapi á heima-leiðunum.

Vónirnar um batnandi fiskiskap, sum tað leið út á summarið, brustu, og mugu vit nú ásanna, at 1992 á heima-leiðunum er hitt vánaligasta veiðuárið í mong mong harrans ár.

Var tað eitt miðalár, fingur vit eini 110.000 tons av botnfiski av egum leiðum; men ársveiðan 1992 verður

eini 75.-80.000 tons.

Nýggj krøv

Stóra bakkastið í 1992 fingur vit seinasta ársfjórðingin, tá stóð undir okkara figgjar- og bankaskipan ruddi undan.

Hetta ger tað neyðugt at stinga út í kortið av nýggjum viðvíkjandi øllum teim tiltøkum, ætlað eru til framleiðsluøking og virðisøking av okkara tilfeingi og til nýggja marknaðarføring av nýggjum borðklárum vörum.

At viðgera og selja so tú røkkur nærur út til hin endaliga brúkaran, setir stór figgingarkrøv, og hetta setir aftur krøv til álít á okkara peningaumfarsskipan, ja kreditvirði Føroya sum heild.

Álitið á kreditvirðið, sum bœttu handelsjavnin, gjalds-javnin og ein figgjarlóg í javnvág skuldi givið, verður nú at byggja upp aftur frá einum lægri støði, og tekur tað nú longri tíð og darvar gongdin fram til hesa nýggju skipan, har vit eru minni heft at veiðunøgd og prísar á hálvliðunum vörum, tí nýggju vørurnar hava stóðugari prísir.

Men hetta álitið skal so endurreisast skjótast gjørligt í 1993 og verða vit øll at standa saman um neyðugu tiltøkini.

Útlendið

Havi fleiri ferðir gamla-árskvöld drigið fram munin ímillum búskapargongdina í Føroyum og hana úti í heimi. Í eini 10-12 ár gingur vit á røðini uttan at detta niður teirrumegin, har kreppur, arbeiðsloysi og sosialur ótryggleiki valdaðu. Sjálvt innan ríkið og í fleiri av allanærmostu grannalondunum gekk hesi ár stóðugt niður á bakka; meðan vit so leingi fiski-veiðan gekst toluliga framvegis útbýgdu og viðlíka-hildu samfelagið, veittu borgarunum rimiligt tal av tilboðum, øktu um materiellu vælferðina og høvdu arbeiði til flestar hendur.

Hetta hendi uttan at vit fámentu kundu gera stórvegis fyri at halda avleiðingunum frá teirri vaksandi heims-búskaparkreppu burtur.

Kapitalríkidømið

Men nú hon gjørdist so fevnandi, at øll peninga- og valutaskipanin í heiminum varð tikin av eini meldur-óð, sum stóðugt flytur seg og oyðileggur gjaldoyrað í einum landi fyri og øðrum eftir, sluppu vit ikki undan.

At so kappingin um kapitalríkidømið, ið var, samstundis gjørdist ovurhonds, tí eystanveldini í eini handavend ætlaðu at leggja um til marknaðarbúskap – ið, sum fyrr nevnt, altið samstundis er kreppubúskapur – er so orsökini til, at

vit lóksins komu í ta støðu, at lánskeldurnar turkaðust upp.

Fyrr enn álitið á okkara figgjarsskipan er endurreist, verða hesar keldur bert at lagra.

Tey yviruppskrúvaðu virðini verið hava á fastogn eru um allan heim horvin og hevði fyri hundraðtals banka- og tryggingarfeløg húsagangin við sær, og enn eru 95% av øllum peningaflutningum uttan samband við veruligar vørur ella ognir, men einans spekulatiónsflytingar, og tí er ikki lógið, at avleiðingar røkka okkara peningaverð, har kortini meginparturin av út-lánum hevur munandi húsa- og fastognarvirði aft-anfyri.

Hjá okkum er so eisini út-vega nóg stór peningangøgd til tær avskrivningar, sum bankaeftirlitið krevur. Kortini er hetta ikki nóg mikið til at peningastovnar við egnari makt aleina skjótt endurskapa tað álitið, sum orka teirra rættvísger.

Samvirkan

Samvirkan ímillum hitt almennta ígjøgnum lands-banka og peningaverðina er neyðug, og hartil eftirlit og fráboðan, sum forða fyri, at landskassin aftur kemur í slíka støðu sum í oktober.

Støðan, sum var árin 1980-90, har peningastovnar frásøgdur sær samstarv við onnur um kapitalstýring, kemur ikki í aftur, og verða vit tí at hava álitið á, at stovnarnir við øllum tí, eftirlitið hevur lagt upp fyri, eru sterkari enn áðrenn endurreisnina.

Ikki ber til í stuttari røðu at viðgera allar samfelags-tættir og verður tí bert norðið við gongdina annars í 1992.

Hóast ringasta rakár til gagnfisk á egnum leiðum, vóru samlaðu veiðumøgu-leikar føroyinga í 1992 so rúm, at heildarveiðan fer at liggja um 250.000 tons ella 20.000 tons fleiri enn í 1992.

Økta veiðan uttanfyri Føroya-økið er mest lodna, svartkjaftur og annar idn-aðarfiskur, meðan svart-kalvaveiðan við Labrador, sum var álitið hjá frysti-línubátunum, er minkað munandi.

Marknaðarprísirnir fullu í 1992 nakað aftur, serliga á upsaúdráttum, har ov stórir partur av framleiðsluni framvegis fer í blokk, ið er ein prívíðkøvom vøra. Samanborið við árin frammanundan 1992 lógu útlutningsprísirnir kortini á hampuligum støði.

Kappingin um rávørna, ið m.a. uppboðsskipanin eggjar til, hevur hækkað av-reiðingarprísirnar nakað, tá